

SAĞLAM YERİN TAMİRİ

“Görünen Yıldız Değil, Yer Yer Delinmiştir Felek”

CENGİZ AYDOĞDU

✕ @ / otukennesriyat

YAYIN NU: 2123
EDEBÎ ESERLER: 1070

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-739-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: İşaret Yayınları, 2017
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: M. Bilal Erimez

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayinevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Cengiz Aydoğdu: 1958 yılında Aksaray’da doğdu. İlk ve orta tahsilini Aksaray’da tamamladı ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. TRT’de yapımcılık ve ülkemizin değişik yerlerinde Kaymakamlık ve Valilik yaptı. 1987-88 yıllarında İçişleri Bakanlığı programı çerçevesinde İngiltere’de bulundu. 2002-2006 yıllarında Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürü idi. Öğrencilik yıllarından itibaren *Doğuş*, *Divan*, *Türk Edebiyatı*, *Türk Yurdu* ve *Türkiye Günlüğü* dergilerinde şiir ve denemeleri yayımlandı. İlk kitabı *Bize Velvele Düştü* ile Türkiye Yazarlar Birliği’nin 2005 yılı “deneme” ödülünü aldı. Hâlen Ankara’da mukim.

İÇİNDEKİLER

BAŞLARKEN.....	11
HAYATIMIZIN MİHVERİ VE MİHRABI.....	19
BİR MİNVAL ÜZRE SAĞLAM DURMAK	25
YARAMIZ; AŞİKÂR SIRRIMIZ	31
TARİHE SİĞMAYAN MEHABETİN HÜZNÜ	37
BİLGİNİNİN ZAFERİ YARALARI SOĞUTUR	43
UNUTULMUŞ NE VARSA.....	47
HİÇ ESER KALMAMIŞ ESKİ HÂLİNDEN	51
TÜRKİYE'DE MUTEBER OLMANIN ŞARTI VAR MIYDI?	55
İLİM, MALUMA MI TABİ İDİ?.. NE İDİ?	59
BU MEMLEKET PİS BİR KEDİ GİBİ.....	63
HATIRLAMAK YENİDEN YAŞAMAK MIDIR?.....	67
PIŞMANLIK TÖVBE DEĞİLDİR.....	69
BİLEN BİLİR KIRIK YERİM NEREMDİR	73
BİR İHTİMAL DAHA VAR.....	77
SÖZÜMÜZ, HÂLİMİZ, BAYRAĞIMIZ	81
SAMİMİYETİNİZ KADAR HÜRRİYETİNİZ VARDIR.....	85
MÜŞKÜL ODUR Kİ SURETİ HAKTAN ZUHUR EDE.....	91
EL VURUP YÂREMİ İNCİTME TABİP	95
MODERN İNSAN GELECEĞİN TUTSAĞI MI?	99
HARB-İ UMUMİ RUHUMUZDA HÂLÂ DEVAM MI EDİYOR?	103

KALBİMİZE SİĞANLAR VE SİĞİNANLAR.....	107
KARDEŞ ÇARPMASI	113
GÖNÜLDEN GEÇİRMEK.....	119
KORKAKAK KADAR CESUR OLMAK.....	123
SESSİZLİK FİTNESİ	129
HAYAT TARZIMIZIN LİSANİHÂLİ	133
HEDEFİ OLMAYAN GEMİNİN RÜZGÂRI	141
GENÇLİĞİM EYVAH!.....	145
VAZGEÇMEK BİZİM BİR PARÇAMIZ	149
POPÜLİZMİN HİZASINDA SEVİYE ARANMAZ.....	155
BİZİM SOĞUK SAVAŞIMIZ NE ZAMAN BİTER Kİ.....	159
FENA HÂLDE İNSAN	163
12 EYLÜL; YEREL HÜZÜN, KÜRESEL KAYIP	167
SOĞUK SAVAŞTAN SOĞUK BARIŞA BİR HAZİN EYVAH	173
BEREKET MİLLET SAĞLAM	177
BİR TÜRLÜ KENDİ SESİNİ BULAMAMAK	181
ZAMANI OKUMAK, ZAMANA UYMAK.....	185
HAKSIZLIĞIN HAKKI OLABİLİR Mİ?	193
HATIRALAR NE İŞE YARAR Kİ?	197
DÜNYAYA METELİK VERMEMEK	201
ZOR OLANI ORTADA DURMAKTIR	205
SON SÖZ NİYETİNE	209

Görünen yıldız değil, yer yer delinmiştir felek,
Gün yüzünün hâsretiyle, tîr-i âhımdan benim.
Necâti

BAŞLARKEN...

12 Eylül 1980 günü, dedemin gözyaşlarıyla başladı. O unutulmaz cuma seherinde dedemin sesiyle uyandım; ağlıyordu. “Devlet düşmüş oğlum,” dedi. Sesinde hemen fark edilen ama tarif edilemeyen, adı konamayan bir şey, bir duygu vardı sanki.

Dedemin sesinde o gün fark ettiğim şey, çok sonra anlayıp adını koyacağım bir duyguydu. Bu duygu, Anadolu insanının o tarihî gücencikliği ve çok güvendiği devletinin bekasına dair duyduğu kaygıydı. O gün o saatte dedemin sesinde ve yüzündeki ifadede bir farklılık olarak gördüğüm, milletimizin asırlık kederi, endişesi, tereddüdü ve güven arayışının izleriydi... Bunu zamanla anlayacaktım.

Seferberlik neslindendi dedem; Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı yenilgisi, Millî Mücadele ve zafer yıllarının delikanlısı. Cumhuriyet’in ilk yılları ve Tek Parti Dönemi’ni, Menderesli demokrasi yıllarını ve 60 İhtilali’ni yaşayan dedem, tanıyanların söylediklerine göre Tek Parti jakobenzizminin sebep olduğu hüzn-i umumiden sonra sadece ‘74 Kıbrıs Harekâtı esnasında biraz(!) sevinip heyecanlanmıştı.

Dedemin nesli, “Devr-i Hamid”in son yıllarında doğan ve henüz çocukluk dönemlerinde, yani Balkan Bozgunu ve seferberlik yıllarında genç olamadan ihtiyarlayan bir nesildi.

HAYATIMIZIN MİHVERİ VE MİHRABI

Hatırlama, ilerlemiş medeni halklar ile geri kalmış ilkel halkları birbirinden ayıran temel farktır. Medeni halkların anıları vardır. Önemli olaylarını hatırlayan halklar, tarih dediğimiz şeye sahip olurlar.

Aliya İzzetbegoviç

Dünya dönüyor, insanlar nasıl algılayıp ne düşünürse düşünsün dönüyor. Biz ne yaparsak yapalım adına dünya dediğimiz gezegen, yerküremiz kendi hâlince, kendi seyrine devam ediyor. İnsanlardan bazıları dünyayı kendilerinin döndürdüğünü zannetse de fark etmiyor. Dünya dönüyor.

Ne var ki insanlar arasında da bir başka dünya dönüyor, onların kendi dünyaları... O da bir şekilde bir başka seyrinde dönüyor. İşte, insanlar arasında dönen bu dünya içindeki “uygar dünya” diye soyutlanan can sıkıcı insani kurgusal evren, yakın dediğimiz çağlarda hız kazanan değişim ve dönüşüm rüzgârlarının zihnî ikliminde teşekkül eden bir süreç üzere dönüyor hâlâ.

Adına modernizm de desek post-modernizm de desek fark etmiyor. Aydınlanma düşüncesinin tesirleri hemen her yere ve her şeye bir şekilde bulaşıyor. Ne var ki, kökenleri

BİR MİNVAL ÜZRE SAĞLAM DURMAK

Ne kadar ufuk değışsek
yürekte ahenksizlik kalan.

Louis Aragon, “Dekorlar” şiiri.

Sağlam yerimiz; zaman ve mekân ile kurduğumuz bağ yani dünyayı görüşümüz, idrakimiz ve hayata verdiğimiz anlamdır.

Varlığı idrak tarzı, milletleri kuran ve yaşatan kuvvetin de kaynağıdır. Milletler zamanı, mekânı yani topyekûn varlığı anlamlandırmak hususunda âdeta ifade ve ilan edilmiş bir sözleşmeye taraf olan insanların bir araya gelmesiyle ortaya çıkar.

Bu çerçevede birey, mensubu bulunduğu milletin dünya görüşüne iştirak ettiği anda bu zımni sözleşmenin gönüllü başlısı olur. Çünkü bu gönüllü sözleşmeyi inşa eden bilgiler hayatın içinden alınır, aynı zamanda din, dil, kültür âlemini de kapsar ve insanı kuşatır. İçinde nefes aldığımız atmosferi ve aynı zamanda dünya görüşümüzü de oluşturur.

“İnsan, bir devletin yurttaşı olduğu kadar bir zamanın da yurttaşdır,” diyen Schiller tam da bunu ifade eder. Biz,

YARAMIZ; AŐIKÂR SIRRIMIZ

Kendimiz dıŐında nereye koŐtuysak, gurbette kaldık.

Nurettin Topçu

Hayatın en büyük sırları, açık söyledikleridir. Çünkü büyük sırlar alenidir, hep gözümüzün önündedir. AŐikâre ortalıkta dolaŐıp, herkesin gözü önünde güneŐ gibi, ay gibi, dağ gibi, dere tepe gibi öylece orada dururlar. Aslında baŐta insan olmak üzere her varlık bu sonsuz aleniyetten, o en büyük ve en açık “sır”dan nasibini alır. Her Şey açık ve alenidir, mübindir.

Varlığın her bir parçası o külli ve aleni sırrın bir tezahürü, açılımı ve görünümüdür. Hani derler ya bütün yazılanlar “nokta”nın açılımıdır diye... Sanki öylece bütün evren ve içindeki her Şey de o bir tek “Sır”rın açılımıdır. Görebilenler görür. Her insan görmeye kabiliyetli yaratılmıştır ama görebilenler görür.

Belki de bu yüzden Kur’an herkese hitap eder. “Ey insanlar” der. İnsan kâinattaki her Őeyle irtibatlıdır zira. “İnsani duruŐ” Şartı burada ortaya çıkar. Her Şeyin hakkını vermek insan olabilmenin sınıandığı yerdir. Eskilerin “sırr-ı imtihan” dedikleri de herhâlde budur.

TARİHE SİĞMAYAN MEHABETİN HÜZNÜ

Aslında tarih bize ait değildir; tersine biz tarihe aitiz.¹

İkinci bin yılın başlangıcından itibaren eski dünya, milletimizin o sağlam yerinin hamlelerine ve o hamlelerin yankılarına şahit oldu. 1071'in Malazgirt'i, o sağlam yerin dikkat çeken bir hamlesiydi. O andan itibaren Avrupa teyakkuza geçti.

Bugün bildiğimiz manadaki Avrupa'nın ortaya çıkışında önemli bir işaret taşıdır 1071. Bizans ordusunun Malazgirt'teki hâli, sadece doğu Hristiyanlığı için değil Katolik batı Hristiyanlığı için de alarm çanlarını çaldı. Ve o alarm çanları hiç susmadı. Hâlâ çalıyor.

O alarm önce haçlı seferlerini çağırды. İyi denemeydi ama çok pahalıya patladı. Bizim o sağlam yer daha da sağlamlaştı. Selçuklu samimiyeti ve peşinden Osmanlı ihlası geldi. 1071 doğusundan 1453 batısına doğru müthiş hamle on yedinci yüzyılın ikinci yarısında Viyana'da yavaşlar gibi oldu.

On sekizinci yüzyılda bir tereddüt devrine girildi. Tamirat gündeme geldi ve tamiratın yeri hususunda tam

¹ Hans-Georg Gadamer, *Hakikat ve Yöntem*, C. 2, Paradigma Yay., s. 20.

BİLGİNİNİN ZAFERİ YARALARI SOĞUTUR

Hakikat söz konusu oldukta,
insanın dışına atılacak bir adımlık bile yer yoktur!

İmam Rabbani

Şimdi yeniden sorsak neresiydi o sağlam yer? Neden herkesi bu kadar çok uğraştırdı ve uğraştırıyor? Birbirimizin yüzüne hiç öyle boş boş bakmayalım; hepimiz çok iyi biliyoruz neresi olduğunu. Ayrıca hem neresi olduğunu hem de sağlam yerimize dair bilgisizliğin ve ihmalin Devlet-i Aliyye'yi kaybetmemize sebep olduğunu da bal gibi biliyoruz.

Devlet-i Aliyye, bu bilginin, yedi kat yerin altına gömülüp yok edilmesi için yıkıldı. Lakin ne yapılırsa yapılsın o bilgi, hâlâ millet irfanının omurgasını oluşturmaya devam ediyor. Çünkü o bilgi, bizi biz yapan, bizi bir arada tutan bilgidir.

...

Şimdi, bu kadar sıkıntı ve farkındalıktan sonra, aman ha! Ne yaparsak yapalım, hangi reform veya "açılımı" denersek deneyelim ama o, bizi biz yapan ve bizi bir arada yaşatan bilgiyi tahrip etmeyelim! Sağlam yer orası çünkü. Ora-

UNUTULMUŞ NE VARSA...

Geçmişin geçmiş olması için zamanın geçmesi yetmez.

A. Maalouf

Cumhuriyet Türkleri olarak biz, hatırlamayı unuttuk. Kendimizi güncelin emrine verip aktüaliteye fazla kapırdık. Oysa unutmaya hiçbir zaman yeltenmemeliydik bile. Çünkü nasılsa tam olarak unutamıyoruz, unutulmuyor. Toplumlar unutmuyor, uzviyet unutmuyor, millî hafıza unutmuyor, hayat unutmuyor ve her fırsatta hatırlatıyor. Hayatın hatırlatması da sarsıcı oluyor.

Unutmayı denedik ama unutamadık. Şayet tam olarak unutabilseydik, burada küçük bir Ön-Asya devleti olarak yaşayıp gidecektik. Belki Avrupa Birliği'ne üye bile olabilecektik. Ama unutamıyoruz. Keşke unutmaya hiç tevessül etmeseydik, bilmeliydik ki Türkiye, unutamaz.

Türkiye, tarihini unutup, unutkan küçük bir ülke olmaz. Çünkü Türkiye vatan olarak büyük bir milletin otağıdır ve ancak büyük olur. Türkiye, *Türkiye* olarak anıldıkça küçük kalmayı beceremez.

Şimdi tam olarak hatırlayabilirsek yeniden deneyeceğiz ve inşallah yeniden başaracağız. Bize küçüklüğü talim

HİÇ ESER KALMAMIŞ ESKİ HÂLİNDEN

Hikmet, eşyayı layık ne ise eyle bilmek
ve ef'ali layık nice ise eyle kılmaktır.

Ahlâk-ı Nâsirî, nkl. Kınalızâde Ali Çelebi.

Enkültürasyon¹ kavramını, kişinin kendi kültürüne kazandırılması olarak tanımlıyorlar. Kişinin kendi kültürüne sanki, bir yabancı gibi, bir başkası gibi sokulması, kişiye kendi kültürünün sanki ilk defa gibi benimsetilmesi ve bu işi başkalarının yapması. En önemlisi de bu enkültürasyonun başkalarının ölçü ve usulleriyle yapılması. Nasıl rezil ve zelilane bir alçaklık...

Cumhuriyet devrinde yaşadığımız kültür devrimlerinden sonra “modern Türkleri” bekleyen en ciddi tehlike başkalarının eliyle maruz kalacakları enkültürasyondur. Çünkü kendi kültürümüze neredeyse bir başka kültüre aşinalığımız kadar hatta bugün itibarıyla belki de daha bile fazla yabancılaşmıştık.

¹ “Modernleşme” biz ve modern-Batı dışındaki toplumlar için bir akültürasyon (başka bir kültürü temellük), “kendisi kalma/olma,” bir enkültürasyon (kendi kültürünü temellük) sürecidir. Kendisi kalma sorunu, modernleşme süreci öncesi tarihî mirası veya “pre-modern”i yaşatma meselesidir. Kimliğimizin derin pre-modern gövdesi “modernite” selinin taşıdığı çer-çöple can çekişiyor.

TÜRKİYE'DE MUTEBER OLMANIN ŞARTI VAR MIYDI?

İnsan sadece yaptıklarından değil,
yapmadıklarından da sorumludur.

J.P. Sartre

Türkiye'de olup biten her şeyin birden fazla mümkün ve muhtemel başka şekilde olma ihtimali her zaman vardır. Aksini düşünmek, Allah'a –haşa- mecburiyet isnadı olur. Gidişatın her noktasında farklı bir sürecin başlangıcı veya yeni bir merhale, daima imkân dâhilindedir. Bu itibarla, yaşanan hiçbir şey, insanın gücü ve idrak derecesinin üzerinde değildir. İnsan yaşadığı şeyleri anlar; anlamalıdır, anlar ve değiştirir, değiştirebilir. Heps elde eden ise kendi hayatını kurar. Özgürce tercihler yapar. Maruz kalmaz. Hiç kimseye gerekçe izhar etme mecburiyeti yoktur; gerekçe aramaz, gerekçesi kendindedir. Kendi ruh âleminde kendi metafiziğini ve meşruiyetini inşa edebilir.

...

Yaşarken hayata başkalarınca ve önceden verilmiş bir anlamı üstlenmek zor değil ki, zor olan ona kendince ve yeneden anlam verebilmek.

İLİM, MALUMA MI TABİ İDİ?.. NE İDİ?

Gerçek olan mümkün olandan fazlasını kapsamaz.

I. Kant

Milletlerin hatırlaması tarih, hayal edebilmesi ilim gerektirir. Türkiye, son yüzyılını ikisinin de uzağında geçirdi. Geldiğimiz noktada ne layık-ı veçhile hatırlayabiliyor ne de bize ümit ve güven verecek tarzda hayal kurabiliyoruz.

Son yüzyıl Türkiyesi kendi milletinin tarihle ve tarihî bilgi ile irtibatını, laik/batıcı/pozitivist ve jakoben çocuklarının tanzimine bıraktı. Onlar da sanki bu iş tarihe rağmen yapılabilmış gibi tarihi ihmal ve milleti tanzim çılgınlığına cüret ettiler. Böylece hem mevcudu hem tarihi tahrifle sonuçlanan bir süreçten geçtik.

...

Tarih, elbette tarihçinin bakış açısına göre inşa edilir; tahrif her zaman ihtimal dâhilindedir. Ancak bizdeki tahrif toplumun vicdanını da tahrif edecek boyutlarda olduğu için sonuçları çok can yakıcı oldu. Kaldı ki, Tarih'le ilgilenmenin temel sıkıntısı, bilimsel gerçeklerle bağdaşır